

ZAŠTITA PRAVA DJECE I MLADIH NA SEKSUALNO ZDRAVLJE

Rijeka, 21.11.2014.

U sklopu Aktualnog trenutka hrvatskog zdravstva V na Medicinskom fakultetu u Rijeci održan je interdisciplinarni znanstveno-stručni skup »*Zaštita prava djece i mladih na seksualno zdravlje*«. Skup je organizirala Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci u suorganizaciji s Katedrom za socijalnu medicinu i epidemiologiju te Uredom za znanost Studentskog zbora Sveučilišta u Rijeci, pod pokroviteljstvom Ureda pravobraniteljice za djecu RH uz financijsku potporu Zaklade Sveučilišta u Rijeci i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Skup je održan povodom Međunarodnog dana prevencije zlostavljanja djece i Međunarodnog dana djeteta s ciljem promicanja prava djece i mladih na seksualno zdravlje, na točne i znanstveno utemeljene informacije o seksualnosti kroz okupljanje i raspravu znanstvenika i stručnjaka različitih disciplina koji se bave zaštitom djece od seksualnog zlostavljanja, prevencijom seksualnog nasilja mladih i istraživanjem rizičnih spolnih ponašanja maloljetnih osoba. Kroz znanstveno-stručnu raspravu i iznalaženje rješenja za poboljšanje stanja njihovog prava na seksualno zdravlje, ovaj skup pridonio je širenju svijesti o nužnosti uvođenja sustavnog spolnog odgoja i skidanja tabua s teme seksualnog zlostavljanja djece kako djeca ne bi osjećala nelagodu pri traženju pomoći kada se nađu u

problemima, kada imaju sasvim prirodna pitanja vezana uz vlastitu seksualnost i kada su seksualno zlostavljana. U javni diskurs i raspravu bili su uključeni i studenti s vlastitim priložima o rizičnom spolnom ponašanju mladih, seksualnosti mladih i zaštiti djece od seksualnog zlostavljanja potvrđujući time da žele biti aktivno uključeni u pitanja koja ih se direktno tiču. Skup je poslušalo stotinjak sudionika različitih profesija, stručnjaci iz obrazovnih institucija (osnovnih i srednjih škola), stručnjaci iz ustanova socijalne skrbi, zdravstveni djelatnici i studenti pomažućih profesija pri čemu su doprinijeli raspravi iz vlastitog iskustva rada s djecom i mladima.

Nakon pozdravnih riječi predsjednice organizacijskog odbora skupa Stjepke Popović, asistentice na Katedri za društvene i humanističke znanosti u medicini, dekana Medicinskog fakulteta u Rijeci prof. dr. sc. Tomislava Rukavine i predsjednika Ureda za znanost Studentskog zbora Sveučilišta u Rijeci Igora Salopeka, skup je otvorila pravobraniteljica za djecu doc. dr. sc. Ivana Milas-Klarić. U pozdravnom govoru upozorila je prisutne kako kasnimo sa zaštitom prava djece i mladih na seksualno zdravlje i istaknula je potrebu održavanja znanstveno-stručnih rasprava o ovoj temi. Skup je održan u tri sekcije: plenarna predavanja, usmena priopćenja i studentska priopćenja.

Prvo plenarno predavanje o aktivnostima na uvođenju sustavnog spolnog odgoja tijekom desetogodišnjeg razdoblja (od 2004. do 2014. godine) održala je mr. sc. Maja Gabelica-Šupljika, zamjenica pravobraniteljice za djecu, pri čemu je poseban naglasak stavila na mišljenje i stavove djece o spolnom odgoju, željenim načinima provedbe, informacijama i osobama od kojih bi voljeli dobiti te informacije. Prof. dr. sc. Gordana Buljan-Flander, ravnateljica Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba, predstavila je primjer dobre prakse suradnje stručnjaka u zaštiti djece i mladih od seksualnog zlostavljanja i nasilja. Upozorila je kako ponavljani intervjui s djetetom od strane različitih stručnjaka, u različitim ustanovama, nestručan način ispitivanja i duljina sudskog procesa dodatno traumatiziraju seksualno zlostavljano djecu i mogu spriječiti otkrivanje seksualnog zlostavljanja. Prim. dr. sc. Goran Arbanas, psihijatar i seksualni terapeut u Ambulanti za liječenje seksualnih smetnji Opće bolnice Karlovac, objasnio je odrednice i razliku spola, roda i seksualne orijentacije, ulogu genetike u determinaciji roda, ulogu vršnjaka i kulture u razvoju seksualne orijentacije te naposljetku zaključio da razgovor o homoseksualnosti i druženje s homoseksualnim osobama ne povećava vjerojatnost za homoseksualnost. Predavanje o ulozi medija u povredi prava djece i mladih na seksualno zdravlje održala je izv. prof. dr. sc. Gordana Vilović s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, pri čemu je izvještavanje o seksualnom zlostavljanju djece nazvala najtežim zadatkom novinara jer neetičnim izvještavanjem mogu počinuti najtežu povredu djeteta. Prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka za sociologiju, Katedre za seksologiju, objasnio je što su seksualni rizici,

seksualno zdravlje i seksualna edukacija, a potom predstavio rezultate više istraživanja rizičnog spolnog ponašanja mladih u Hrvatskoj te problematizirao pitanje očuvanja seksualnog zdravlja u postojećim uvjetima.

Nakon pauze za ručak, prvo izlaganje u sekciji usmenih priopćenja održala je dr. sc. Gabrijela Ratkajec-Gašević s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka za poremećaje u ponašanju. Predstavila je rezultate kvantitativnog istraživanja o počinjenom i doživljenom seksualnom nasilju u mladenačkim vezama kod korisnika odgojnih domova i domova za odgoj u Hrvatskoj provedenog u travnju i svibnju 2014. godine, koji upućuju na nedostatak samopreventivnih intervencija, višestruku rizičnost djevojaka, izloženost mladića »novim« oblicima nasilja, ali i da je za ovu populaciju mladih seksualno izlaganje jedan od načina nošenja s problemima. Izv. prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu ukazala je na trendove kretanja broja prijavljene djece, maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba za kaznena djela protiv spolne slobode u Hrvatskoj u razdoblju od 2000. do 2013. godine u usporedbi s trendom kretanja za sva kaznena djela u Hrvatskoj pri čemu je upozorila da su šanse za rješavanjem ovog problema veće ako se djeci pristupi u ranijoj dobi. Psihologica Nataša Makarun objasnila je ciljeve i način provedbe tretmana maloljetnih počinitelja seksualnog nasilja u Dječjem domu »Tić« Rijeka, dok je psihijatrica Blaženka Guberina Korotaj, supervizorica u programu tretmana počinitelja seksualnih delikata, govorila o karakteristikama odraslih seksualnih delinkvenata i obilježjima njihovog tretmana u zatvorskom sustavu RH. Obje su istaknule važnost rada s počiniteljima na razumijevanju osjećaja žrtve i povećanju empatije za žrtvu te naglasile da cilj tretmana nije izlječenje počinitelja, već mogućnost uspostave kontrole nad nagonom za zlostavljanje, zbog čega je neophodno uvesti mehanizme praćenja nakon što izađu iz tretmana. Dr. sc. Dalida Rittossa, viša asistentica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, predstavila je reformatorske zahvate Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku po pitanju seksualnih delikata na štetu djece i potaknula raspravu o smjeru daljnjih reforma. Mr. sc. Tamara Žakula-Desnica, ravnateljica Dječjeg doma »Tić« Rijeka u kojem se 24% djece u tretmanu nalazi zbog seksualnog zlostavljanja, istaknula je važnost pravovremene intervencije i stručnog tretmana u radu s djecom koja su seksualno zlostavljana i upozorila kako stručna podrška uistinu pomaže seksualno zlostavljanoj djeci i djeci u riziku da se razviju u emocionalno zdrave ličnosti. Njezina kolegica iz Dječjeg doma »Tić«, mr. sc. Ljiljana Bubnić, objasnila je zašto djeca teško otkrivaju seksualno zlostavljanje, kako ga najčešće otkrivaju, instruirala je sve prisutne kako razgovarati sa seksualno zlostavljanim djetetom i podsjetila na zakonsku obvezu prijave opravdane sumnje na zlostavljanje. Vjeročka Šantek, viša predavačica sa Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu, upoznala je sudionike skupa s ciljevima radno terapijskog procesa kod

seksualno zlostavljane djece, istaknula ulogu kvalitete odnosa između terapeuta i seksualno zlostavljanog djeteta kao ključnu u ostvarenju pozitivnih ishoda, ali i dala do znanja kako se radne terapeute vrlo često isključuje iz procesa terapije, dok je upravo njihova uloga važna u prekidanju kruga seksualnog zlostavljanja. Martina Šendula-Pavelić, prof. psiholog s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Nataša Tomljanović, prof. rehabilitator u Centru za odgoj i obrazovanje Rijeka, skrenule su pozornost sudionika na najčešće mitove i činjenice o seksualnosti djece i mladih s intelektualnim teškoćama, poteškoće roditelja u zaštiti njihovog seksualnog zdravlja te ponudile prijedlog sadržaja edukacije o seksualnosti mladih s intelektualnim teškoćama. Istaknule su kako upravo djeca s teškoćama u razvoju predstavljaju rizičnu skupinu za seksualno zlostavljanje te da trenutno ne postoje nacionalne smjernice niti kurikulum iz područja seksualnosti usklađen s njihovim potrebama i stupnjem razvoja. Stjepka Popović, magistra edukacije sociologije i asistentica na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, predstavila je suvremene pristupe u istraživanju medijske prezentacije seksualnog zlostavljanja djece i rezultate recentnih inozemnih istraživanja. Upozorila je da medijsko izvještavanje koje se usmjerava na ekstremnije i bizarnije forme zlostavljanja, koje počinitelje opisuje kao »čudovišta«, koje naglašava opasnost od stranaca i zlostavljanja na javnim mjestima te koje djecu ne prikazuje kao potpuno nedužne za zlostavljanje, potiče stvaranje mitova o seksualnom zlostavljanju djece koji mogu djecu spriječiti da otkriju zlostavljanje ili pak odrasle da ga prepoznaju.

U zanimljivoj studentskoj sekciji, Dijana Ljubanović s Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu naglasila je važnost destigmatizacije žrtava seksualnog zlostavljanja, a studenti Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci – Ivana Babić, Iva Dumančić, Christina Isabell Jukić, Igor Salopek, Damir Čaćić i Ivana Radović svojim priložima o etičkim prijedlozima oko izvršenja abortusa na zahtjev silovanih žena, primjerima seksualnog *cyberbullyinga* i rezultatima istraživanja rizičnog spolnog ponašanja studenata Medicinskog fakulteta u Rijeci potvrdili su da postoji interes mladih za aktivnim i ravnopravnim uključenjem u kreiranje sadržaja seksualne edukacije djece i mladih.

Kao jednoglasni zaključak ovog znanstveno-stručnog skupa može se podvući nužnost uvođenja sustavnog i jednako dostupnog spolnog odgoja kojeg će provoditi stručnjaci educirani za ove sadržaje i koji će sadržajno biti usklađen sa stvarnim potrebama djece što, nažalost, još uvijek nije slučaj u Hrvatskoj. Zbog velikog interesa sudionika, u pripremi je zbornik radova sa skupa koji će biti dostavljen svim zainteresiranim znanstveno-nastavnim ustanovama koje se bave zaštitom prava djece i mladih na seksualno zdravlje, a u internetskoj verziji bit će dostupan svim stručnjacima i drugim osobama koje rade s djecom i mladima.

Priredila: Stjepka Popović